

การดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก : บทบาทของผู้ดูแลเด็ก

กาญจนา พรหมเรืองฤทธิ์*, วรณิศา สอนทองแดง**, กรรณิการ์ ชัยสิทธิ์สงวน*, ณิชกวี ศิริรัตน์*

บทคัดย่อ

การอบรมและเลี้ยงดูแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วงวัยนี้เป็นช่วงโอกาสของการเรียนรู้จากการเลียนแบบบุคคลรอบข้าง ดังนั้นการส่งเสริมการเจริญเติบโต พัฒนาการ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงมีความจำเป็นเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นคนดี เติบโตฉลาด และมีความสุข ผู้ดูแลเด็กศูนย์เด็กเล็กมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก ตามกรอบมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปากและการจัดอาหาร (3) ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ตามช่วงวัย (4) ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (5) ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ดูแลเด็กสามารถนำไปใช้ในการดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย มีส่วนสูงระดับดีและรูปร่างสมส่วน ไม่มีฟันผุ และเด็กที่พัฒนาการล่าช้าได้รับการส่งต่อไปยังสถานบริการสาธารณสุข

คำสำคัญ: การดูแล, เด็กปฐมวัย, บทบาทของผู้ดูแลเด็ก

* อาจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

** อาจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Corresponding author, e-mail: phromreungrit@gmail.com, Tel 064-9949585

Received : October 15, 2018; Revised : February 18, 2019; Accepted : February 23, 2019

Caregiving for Early Childhood in Child Development Center : Role of Caretaker

Kanchana Phromreungrit*, Wannita Sonkongdang**, Kunnikar Chaisitsanguan*, Nutkawee Sirirat *

Abstract

Training and parenting to childhood are very important because this age is a period of imitating people around them. Thus, promoting growth, development and desirable behaviors are necessary for children to develop to be virtue, intelligent and happy. Caretaker are important personnel to maintain the children development under the framework of six standards of child care, which consist of: (1) personnel (2) growth, oral cavity health and food management (3) development and learning as age (4) environment within and outside (5) prevention and control infection of disease (6) participation of parent, community, the local and related institutions. Caretaker can apply those standards to nurture children in child centers to develop properly, grow in appropriate age, have no decayed teeth, and to transfer children who have delayed development to public health services.

Keywords : Caregiving, Early Childhood, Role of Caretaker

* Instructor, Faculty of Nursing, Phetchaburi Rajabhat University

** Instructor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

Corresponding author, e-mail: phromreungrit@gmail.com, Tel 064-9949585

Received : October 15, 2018; **Revised** : February 18, 2019; **Accepted** : February 23, 2019

บทนำ

เด็กปฐมวัย เป็นวัยที่มีการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้านจากบุคคลรอบข้าง และสิ่งแวดล้อม สมองอุดมด้วยสารเคมีที่จะช่วยเชื่อมต่อใยประสาทสูง โดยเฉพาะเปลือกสมองส่วนหน้า (Prefrontal cortex) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมความสามารถในการมีสมาธิ การวางแผน การมีพฤติกรรมที่เหมาะสม (Executive Functions: EF) (วิจารณ์ พานิช, 2559) ซึ่งจะเป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุปนิสัย การคิด อีกทั้งนโยบายของรัฐบาลที่จะก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0 คือ การพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพคนไทยทุกกลุ่ม การขับเคลื่อนของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ทำข้อตกลงการทำงานด้านเด็กปฐมวัย โดยเด็กควรได้รับการดูแลให้มีการเจริญเติบโต และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อพัฒนาอนาคตเด็กไทยสู่เด็กไทย 4.0 ตามหลัก 4 H คือ (1) Heart = เด็กดี มีวินัย (2) Head = เก่ง (3) Hand = ใฝ่เรียนรู้ มีทักษะ และ (4) Health = แข็งแรง (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาที่รับเด็กตั้งแต่อายุ 2 – 5 ปี จัดตั้งเพื่อให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2559) อีกทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ต้องทำงานนอกบ้าน ดังนั้นจึงถือได้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย

จากรายงานสถานการณ์ในศูนย์เด็กเล็กพบว่า ครอบครัวขาดความรู้ในการดูแลเด็กที่ถูกต้องตามพัฒนาการ ไม่มีเวลาดูแลเด็ก ครอบครัวที่ยากจนไม่มีโอกาสเข้าศูนย์เด็กเล็กที่มีคุณภาพ มีความเหลื่อมล้ำระหว่างครอบครัวด้านโอกาสและฐานะ นอกเหนือจากศูนย์เด็กเล็กที่มีมาตรฐานจำนวนมาก หลักสูตรไม่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก โดยเน้นเนื้อหามากกว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (วชิระ เพ็งจันทร์, 2560) อีกทั้งจากการประเมินพัฒนาการโดยใช้คู่มือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual, DSPM) เด็กไทยมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 21 แยกรายด้านดังนี้ (1) ด้านการเข้าใจภาษา (Receptive language) พบมากในกลุ่มเด็กช่วง 18 และ 30 เดือน (2) ด้านกล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา (Fine motor) พบมากในกลุ่มเด็กช่วง 42 เดือน และ (3) ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ (Gross motor) พบมากในกลุ่มเด็กช่วง 9 เดือน (สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, 2560) จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นว่าผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กเล็ก มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมวัย และเป็นไปตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ มีกระบวนการจัดบริการที่ได้มาตรฐาน 6 ด้าน (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปากและการจัดอาหาร (3) ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ตามช่วงวัย (4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (5) ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ และ (6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดผลลัพธ์ 4 ข้อ ได้แก่ (1) เด็กมีพัฒนาการสมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 (2) เด็กมีส่วนสูงระดับดีและรูปร่างสมส่วนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 (3) เด็กมีพิน้ำนมไม่เกินร้อยละ 57 และ (4) เด็กที่พัฒนาการล่าช้าทุกคน ได้รับการส่งต่อไปยังสถานบริการสาธารณสุขเพื่อแก้ไขพัฒนาการ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557) บทความนี้เสนอบทบาทของผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็กตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ 6 ด้าน

1. ด้านบุคลากร ด้านนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เนื่องจากเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากพฤติกรรมการเล่นแบบจากบุคคลใกล้ชิด โดยผู้ดูแลมีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายและการดูแลสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ภาษาและการสื่อสาร ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

สังคม ปลุกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองที่ดี และส่งเสริมให้เด็กปรับตัวระยะเปลี่ยนสู่การเชื่อมต่อในขั้นถัดไป ซึ่งสามารถส่งเสริมผ่านการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเล่นิทาน การร้องเพลง การเล่นเกมส์ การถามตอบ การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือจัดกิจกรรมให้เด็กตามความสนใจของเด็กและความเหมาะสม (สายรุ้ง ปันเพ็ง และ นันทิยา น้อยจันทร์, 2559) รวมถึงผู้ดูแลเด็กต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยจำนวน 12 มาตรฐาน แนวคิดในการเลี้ยงดูเด็ก โภชนาการเด็ก การประเมินและการจัดการเด็กที่มีปัญหา ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านโครงการหรือกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เดือนละ 1 ครั้ง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

2. ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปาก และการจัดอาหาร การเจริญเติบโตควบคู่ไปกับพัฒนาการเด็ก ดังนั้นผู้ดูแลมีบทบาทและหน้าที่ต้องชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงเด็กทุก 3 เดือน พร้อมบันทึกลงสมุดสุขภาพของเด็ก จัดอาหารกลางวันและอาหารว่างให้ครบ 5 หมู่ทุกวัน เมนูไม่ซ้ำกันภายใน 1 สัปดาห์ ควรได้พลังงาน 1,000-1,300 กิโลแคลอรี โดยให้มีการกระจายตัวของพลังงานจากสารอาหาร คือ จากโปรตีนร้อยละ 8-10 คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 45-60 และ ไขมันร้อยละ 30-40 ของพลังงานที่ควรได้รับต่อวัน ยกตัวอย่างเมนูอาหาร เช่น ข้าวสวย แกงจืดวันเส้นหมูสับ หมูบดทอด ผรั่ง และเส้นใหญ่ราดหน้า เกาเหลา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2551) อาหารว่างที่จัดให้เด็ก เช่น นมรสจืด ผลไม้ ขนมไทยรสไม่หวานจัด จัดให้เด็กแปรงฟันและตรวจความสะอาดในการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันทุกวัน ผู้ดูแลเด็กปียาสีฟันให้เด็กขนาดตามความกว้างของแปรง แล้วให้เด็กแปรงฟันให้ดู ซึ่งเด็กสามารถแปรงฟันโดยช่วยแปรงหน้าหลังสั้นๆ (Scrub) ครบทุกซี่ทุกด้าน นานอย่างน้อย 2 นาที (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561) มีตรวจฟันผู้เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมแจ้งผลการตรวจให้กับผู้ปกครองพร้อมทั้งให้คำแนะนำ การแก้ไข ปัญหาสุขภาพช่องปาก รวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากโดยการเล่นิทาน หรือสร้างสื่อการสอนให้เด็กให้มีพฤติกรรมการแปรงฟันที่เหมาะสม และมีการจัดเตรียมน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและบรรจุในภาชนะที่สะอาดมีฝาปิด

3. ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ตามช่วงวัย การคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเป็นสิ่งที่ผู้ดูแลเด็กควรปฏิบัติอย่างยิ่ง และช่วยเหลือส่งต่อเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้าไปยังหน่วยบริการสุขภาพเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการได้ รวมถึงให้คำแนะนำบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ขณะอยู่ที่บ้านให้มีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและติดตามประเมินผลความก้าวหน้า หากถึงอายุที่ควรทำได้แต่เด็กยังทำไม่ได้ ควรแนะนำผู้ปกครองให้โอกาส เด็กฝึกก่อน ถ้าเด็กยังไม่มี ความก้าวหน้าใน 1 เดือน ควรปรึกษาแพทย์หรือบุคลากรสาธารณสุขของหน่วยบริการสุขภาพ (ทัศนียา วังสะจันทนนท์, สุคนธ์ วรรณะอมร, และนุชนารถ บรรทมพร, 2557). ผู้ดูแลเด็กต้องมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกช่วงวัย มีการประสานงานในการประเมินพัฒนาการเด็กโดยบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ปีละ 2 ครั้ง พร้อมแจ้งผลการคัดกรองและสอนการส่งเสริม/การกระตุ้นพัฒนาการเด็กแก่พ่อแม่ เด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ส่งต่อในสถานบริการ ผู้ดูแลเด็กต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถประเมินพัฒนาการตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) แก่เด็กทุกคนและทุกช่วงอายุ โดยการประเมินพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross motor: GM) ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (Fine motor: FM) ด้านการเข้าใจภาษา (Receptive language: RL) ด้านการใช้ (Expressive language: EL) และด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม (Personal and social: PS) และต้องส่งเสริมพัฒนาการและฝึกทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive functions) ซึ่งในคู่มือจะทำเครื่องหมายดาว(*) ไว้เป็นจำนวน 30 ข้อ พร้อมสื่อสารกับผู้ปกครองให้มีการส่งเสริมพัฒนาการตามอายุ โดยการทำสมุดสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้มีความต่อเนื่องของการส่งเสริมพัฒนาการและปฏิบัติดูแลเด็กแบบค่อยเป็นค่อยไปและสม่ำเสมอทั้งในศูนย์เด็กเล็กและที่บ้าน ข้อควรพึง

ระวังในการส่งเสริมพัฒนาการและฝึกทักษะในเด็ก ควรใช้คำพูดที่ง่าย สั้น ชัดเจน มีความสม่ำเสมอ ไม่มีการเปรียบเทียบเด็กแต่ละคน ไม่ใช้วิธีการบังคับ มีจัดกิจกรรมการเล่น เล่นิทานให้เด็กฟังอย่างน้อย วันละ 1 ครั้ง จัดให้ตรงตรงกับช่วงอายุและพัฒนาการของเด็กตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังนี้

3.1. ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เป็นความสามารถของร่างกายในการทรงตัว ทำอิริยาบถต่างๆ การเคลื่อนไหว และเคลื่อนที่ โดยการจัดเต้นประกอบเพลงง่ายๆ ซึ่งมีกิจกรรมยืนขาเดียวได้ชั่วคราว วิ่งแล้วหมุนตัวได้โดยไม่ล้ม กระโดดขาเดียว หรือกระโดดสลับเท้า และการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมือและตาประสานกันในการทำกิจกรรมต่างๆ (Fine motor - adaptive development) เช่น วาดรูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และใช้มือในการช่วยเหลือตนเอง เช่น ถูสบู่ แต่งตัว ติดกระดุม ผูกเชือกกรองเท้า หรือช่วยงานบ้านอื่นๆ จะทำให้มือและสายตาทำงานประสานกันได้ราบรื่น มีผลดีต่อการเขียนหนังสือ ทำให้เด็กเขียนได้สวยและทำงานเรียบร้อย (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2561)

3.2. ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา พัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก มีการใช้ตากับมือประสานกันเพื่อแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัว ในการคำนวณ จัดหมวดหมู่ ผู้ดูแลเด็กควรเปิดโอกาสให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ทดลองในการทำกิจกรรม เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การแต่งตัว การรับประทานอาหาร และการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในห้อง คอยให้คำแนะนำ ชมเชยเมื่อเด็กทำสำเร็จ ให้กำลังใจเมื่อทำผิดพลาด พร้อมทั้งช่วยชี้แนะวิธีแก้ไขข้อผิดพลาด จะช่วยให้เด็กเติบโตเป็นคนกล้าคิด กล้าทดลองทำ มีความคิดสร้างสรรค์ และไม่กลัวอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อสามารถแก้ปัญหาอุปสรรคได้ ในทางตรงกันข้าม หากไม่เปิดโอกาสให้เด็กหัดทำ คอยตักหนิ ห้าม จะเป็นการยับยั้งการแสดงออก ทำให้เด็กกลายเป็นคนไม่มั่นใจ ไม่กล้าตัดสินใจและส่งผลเสียต่อพัฒนาการเรียนรู้ในขั้นต่อไปของเด็ก (นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช และ อติศรีสุตา เฟื่องฟู ในทิพวรรณ หรรษคุณาชัยและคณะ, 2554)

3.3 ด้านการเข้าใจภาษา เป็นความสามารถในการรู้จัก เข้าใจ และจำความหมายของคำพูดที่ได้ยินที่เพิ่มขึ้นตามวัย เริ่มจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และบุคคลที่ใช้ภาษาพูด ทำให้ได้รับรู้ข้อมูลต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยผ่านมาทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยเฉพาะประสาทหู หรือการได้ยิน ร่วมกับการมองเห็น การดมกลิ่น การสัมผัส และการรับรส แล้วมีการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้รับเหล่านี้ ซึ่งเกิดขึ้นซ้ำๆ จนจำได้ (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2561)

3.4 ด้านการใช้ภาษา เป็นความสามารถในการใช้คำ ใช้ประโยค แสดงอิริยาบถ แสดงท่าทาง หรือสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารหรือสื่อความหมายต่อการกระทำหรือเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งการเขียนเพื่อสื่อความหมายหรือสื่อสารอย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2561)

การส่งเสริมพัฒนาการด้านการเข้าใจภาษาและด้านการใช้ภาษาพัฒนาคู่กันไปและมีความต่อเนื่องกัน เนื่องจากเด็กจะเข้าใจภาษาก่อนจะพูดได้ เด็กปฐมวัยสามารถเข้าใจคำพูดของผู้ใหญ่ได้เกือบทั้งหมด รู้จักสี จำนวน และเปรียบเทียบขนาด เล็ก-ใหญ่ จำนวนมาก-น้อย พื้นผิวที่แตกต่างกัน ช่วงอายุ 3 ปี เด็กจะพูดได้เป็นประโยค แม้จะยังไม่คล่อง อาจพูดซ้ำ ๆ หรือฟังดูคล้ายติดอ่างได้เป็นปกติตามวัย ซึ่งคำซ้ำ ๆ นี้จะค่อย ๆ หายไปเมื่อเด็กอายุ 4-5 ปี อีกทั้งประโยคที่เด็กพูดจะค่อย ๆ ซับซ้อนขึ้น สามารถเล่าเรื่องราวที่มีลำดับขั้นตอนให้ผู้ใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยกับเด็กฟังได้เข้าใจทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เด็กจะช่างซักถาม โดยมักจะถามความหมายของคำหรือวลีที่ไม่เข้าใจ หรือถามถึงที่มาหรือเหตุผลของสิ่งที่พบเห็น

(ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2561) ผู้ดูแลเด็กควรจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้รอบตัวโดยการฝึกพูดคำศัพท์ และการใช้คำสั่งง่ายๆ ทุกวัน อีกทั้งตอบคำถาม ต้องไม่แสดงความหงุดหงิดรำคาญ ไม่ล้อเลียนเด็กเพราะทำให้เด็กอาย ขาดความมั่นใจ ทำให้พูดถูกๆ ผิดๆ มากขึ้น ควรเป็นแบบอย่างในการพูดที่ถูกต้อง รับฟังเด็กพูดอย่างตั้งใจจนเด็กพูดจบ มีการทวนคำให้เด็กฟัง ช้าๆอย่างช้าและชัดเจน โดยให้เด็กมองริมฝีปาก เลียนแบบการออกเสียง หรืออาจจะนำพูดคำต่างๆให้เด็ก ได้ฟังก่อน (นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช และ อติศรีสุตา เฟื่องฟู ในทิพวรรณ หรรษคุณาชัยและคณะ, 2554) อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเล่นที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ส่งเสริมการเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา เช่นการจัด กิจกรรมการพูดออกเสียงอวัยวะร่างกายของเด็ก การทำกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการสอนพูดเกี่ยวกับ อวัยวะร่างกาย และสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Deborah, 2017)

3.5 ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม เป็นความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ทักษะการปรับตัวในสังคม คือความสามารถทำหน้าที่ตามบทบาททางสังคมของตน เข้าใจผู้อื่น (personal-social) สามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (Self care) รู้จักผิดชอบชั่วดี ประกอบด้วย พัฒนาการ ด้านสังคม (Social development) และพัฒนาการด้านคุณธรรม (Moral development) เด็กวัยนี้เริ่มมีความสนใจและอยากมีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็กอื่น แต่ในระยะแรกอาจมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (self-center) มีความเอาแต่ใจ และอาจยังไม่สามารถเล่นตามกฎหรือกติกา จึงยังคงเห็นพฤติกรรมหวงของ แย่งของ ตีตนเองหรือตีผู้อื่นเมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือใช้คำพูดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ผู้ดูแลเด็กควรกำกับดูแล คอยชี้แนะวิธีการเล่นและส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนอย่างเหมาะสม เล่นไปกับเด็ก จนทำให้เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ตัวเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เรียนรู้การแบ่งปัน ยอมรับกติกา และทำใจเมื่อแพ้ เด็กมีจินตนาการ ชอบเล่นสมมติ และเริ่มเล่นรวมเป็นกลุ่มกับเด็กคนอื่น ๆ โดยการแบ่งบทบาทในการเล่นจะซับซ้อนขึ้นตามวัย เช่น เล่นบทบาทครู-นักเรียน หรือเลียนแบบตัวละครในหนังสือนิทาน และมีการฝึกวินัยเชิงบวก (positive discipline) ซึ่งเป็นแนวคิดอยู่บนพื้นฐานว่าเด็กแต่ละคนเรียนรู้ต่างกัน เพราะมีความหลากหลายของปัจจัย เช่น ปัจจัยพันธุกรรม สภาพแวดล้อมในชีวิต ความต้องการทางจิตใจ การรู้จักคุณค่าของชีวิตของตนเอง มีกำลังใจในการควบคุมตนเองให้เลือกดำรงชีวิตในทางที่ชอบที่ควรและสร้างสรรค์ นำมาสู่การรู้จักคุณค่าชีวิตคนอื่น ๆ รู้จักผิดชอบชั่วดีและพัฒนาด้านคุณธรรม (Moral development) เช่น ความเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุจริต เด็กปฐมวัยนี้เป็นช่วงสำคัญในการปลูกฝังสร้างพฤติกรรมที่ดีงามให้คุ้นเคยโดยไปอยู่ในชีวิตประจำวัน ทั้งการดูแลตนเอง กินอาหารเอง เคารพกติกา รักษา มารยาท สื่อสารอย่างมีสัมมาคารวะผู้ อาวุโส ฝึกให้มีความสนใจ เสียสละ ช่วยเหลือคนรอบข้าง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และตอบแทนบุญคุณผู้ใหญ่ เช่น รู้ว่าเพื่อนกำลังร้องไห้และอยากจะเข้าไปปลอบ แต่อย่างไรก็ตาม วัยนี้อาจยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และต้องการทำความต้องการของตนเองอยู่บ้าง การที่ผู้ดูแลเด็กพูดคุยเพื่อให้เด็กคิดว่า หากเป็นเราทำเช่นนั้น เรารู้สึกอย่างไร คนอื่นรู้สึกอย่างไร และผลกระทบต่ตัวเราและคนรอบข้าง โดยฝึกอย่างค่อยเป็นค่อยไปและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ไม่ควรบอกหรืออธิบายมาก เพราะทำให้เด็กเบื่อและต่อต้านไม่ยอมทำตาม การฝึกให้วินัย สะกดกลั่นความอยากและอดทนหัดรอคอย จนนำไปสู่การตัดสินใจของเด็ก เด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้จากพ่อแม่และครูผู้ดูแลโดยตรง ได้ทั้งจากการตั้งใจและไม่ตั้งใจสอน เพราะเด็กจะเป็นผู้สังเกตการณ์ที่ดี และเลียนแบบผู้ใหญ่โดยไม่รู้ตัว สิ่งที่คุณดูแลเด็กปฏิบัติทุก ๆ วัน จึงมีผลยิ่งกว่าคำพูดสั่งสอน ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้กริยาวาจาสุภาพอ่อนน้อม การเคารพสิทธิของกันและกัน การไม่หยิ่งของผู้อื่น การพูดความจริง การไม่รังแกสัตว์หรือผู้อื่น การใส่ใจหรือให้เกียรติผู้อื่น ความมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น โดยมีกระบวนการสร้างวินัยเชิงบวกที่มีองค์ประกอบ 4 ด้าน (นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช และอติศรีสุตา เฟื่องฟู ใน ทิพวรรณ หรรษคุณาชัยและคณะ, 2554) คือ

3.5.1. ความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการลงโทษและการปลูกฝังวินัย

การสร้างวินัยเชิงบวก เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลที่กำลังเรียนรู้โดยปราศจากใช้ความรุนแรง และให้ความเคารพในศักดิ์ศรี เน้นการแก้ปัญหาอยู่บนพื้นฐานพัฒนาการของเด็ก เป็นแนวทางในการสอน ให้เด็กประสบความสำเร็จให้รู้กับเด็ก และสนับสนุนการเจริญเติบโต การลงโทษที่จะควบคุมพฤติกรรม ของเด็ก สอนให้เด็กควบคุมตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง เน้นในสิ่งที่เด็กอยากเรียนรู้และทำสิ่งที่ยากไปยากตาม ความสามารถของเด็ก ให้ทางเลือกที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้แต่เป็นเชิงบวก เช่น ตกลงกฎระเบียบของการเก็บ กระเป๋ามาเข้าห้อง การเข้าแถวเคารพธงชาติ การรอคอย ฝึกให้จัดการงานให้เสร็จ โดยมีการให้รางวัล การชมเชย พูดให้กำลังใจ โดยไม่มีการดูต่ำ ดี เยาะเย้ย ข่มขู่เด็ก

3.5.2. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ดูแลและผู้ปกครอง

ผู้ดูแลเด็กและผู้ดูแลและแนะนำให้ผู้ปกครอง ให้มีการสร้างวินัยเชิงบวก โดยการรักษา บรรยากาศในครอบครัวให้อยู่ด้านบวก เช่น การให้ความสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวันเด็ก ผู้ปกครองมี พฤติกรรมที่สมอบต้นเสมอปลายมีอารมณ์คงที่ ไม่มีกิริยาก้าวร้าวรุนแรงทั้งทางวาจาและการกระทำ เพื่อให้ เด็กคาดการณ์เหตุการณ์จะเป็นอย่างไร มีความยืดหยุ่นยอมรับสิ่งที่ผิดพลาด ความผิดพลาดทำให้เกิดการ เรียนรู้ร่วมกัน สร้างความมั่นใจ กระตุ้นให้เด็กพูดในด้านบวกของตนเอง

3.5.3. การสร้างสิ่งแวดล้อมให้เป็นบวกและสนับสนุนการเรียนรู้

จัดสภาพแวดล้อมบ้าน ห้องเรียนหรือโต๊ะทำงานให้เป็นระเบียบ เพื่อให้เด็กรู้สึกสงบ ไม่ วุ่นวายพร้อมที่จะเรียนรู้ และการสร้างกิจวัตรประจำวันที่เป็นระเบียบแบบแผนเพื่อให้เด็กได้วางแผนและ การคิดเป็นระบบ

3.5.4. การหยุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเมื่อเริ่มเกิดและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น โดยการให้รางวัลคำ ชมเชย การชื่นชมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก ซึ่งจะช่วยเสริมแรงจิตใจที่จะทำ

นอกจากพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน ด้านที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนิน ชีวิตในสังคม การศึกษา และการทำงาน คือ ด้านทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive functions) เป็น ความสามารถในการแสดงความรู้สึก และควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสม ในอารมณ์ต่างๆ เช่น ยิ้ม, ร้องไห้, หัวเราะ, กลัว, เศร้า, เสียใจ, โกรธ รวมถึงการสร้างความรู้สึกที่ดี การนับถือตนเอง (self esteem) จนถึงขั้นตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกของตัวเองซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคมด้วย เด็ก อายุ 3- 5 ปี ความกลัวที่จะแยกจากพ่อแม่และความกลัวคนแปลกหน้าจะน้อยลงเมื่อเทียบกับวัย 1-2 ปี สามารถแยกจากผู้ปกครองได้นานขึ้นและสร้างความผูกพันกับบุคคลอื่นได้ เช่น ครู พี่เลี้ยง เพื่อน เป็นต้น แต่ก็ยังอาจมีความกังวลอยู่บ้าง โดยเฉพาะเมื่อแปลกที่ ผู้ดูแลเด็กควรพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก ไม่ควรตำหนิหรือวิจารณ์ว่าตัวเด็กนิสัยไม่ดี หากเด็กสามารถพูดถึงอารมณ์และความรู้สึกได้มาก ขึ้น จะเห็นว่าการแสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความโกรธ ความไม่พอใจ เช่น การอาละวาดลงดินกับพื้นจะ ลดลงไปเช่นกัน หากเด็กมีพฤติกรรมเจ้าอารมณ์ อาละวาด (Temper tantrums) คือเป็นการแสดงอารมณ์ โกรธที่รุนแรง เมื่อไม่สามารถทำอะไรได้อย่างใจที่ต้องการ หากมีการขัดขวางหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำ ของเด็ก เด็กจะร้องไห้เสียงดัง กรีดร้อง ตะ แทะ กัด กลั้นหายใจ กระทั่งทำ ทุบตี ล้มตัวลงกลิ้งกับพื้น ขว้างปา ข้าวของ สามารถป้องกันได้โดย 1) กำหนดขอบเขตกิจกรรมที่ทำได้ หรือทำไม่ได้ให้ชัดเจน โดยผู้ดูแลเด็ก ต้องปฏิบัติเหมือนกัน เช่น หนูโกรธได้ แต่ตีไม่ได้ 2) ทำกิจวัตรประจำวันควรเป็นเวลา โดยเฉพาะการ รับประทานอาหารและการนอน 3) มีการให้เวลา หรือมีการเตือนล่วงหน้า ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม 4) จัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ในสายตา เพื่อลดการพูด “ห้าม” 5) สอนให้เด็กได้พูดแสดง ความรู้สึก/ความต้องการแทนการแสดงออกเป็นพฤติกรรม “ตอนนี้หนูโกรธ อยากปั้นดินน้ำมัน” 6) เปิด โอกาสให้เด็กมีทางเลือก เช่น ถึงเวลารับประทานอาหาร จะให้อุ้มหรือเดินไปเอง 7) เสริมแรงบวก การ

ชมเชย เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และ 8) เป็นต้นแบบที่ดีในการควบคุมอารมณ์ ไม่มีการตะโกน โต้เถียงต่อหน้าเด็ก การลงโทษด้วยการตี เพราะเป็นการระงับพฤติกรรมชั่วครวไม่มีผลระยะยาว และเด็กเรียนรู้ว่าการทำร้ายร่างกายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ การแก้ไขขณะเกิดการร้องอาละวาด สามารถทำได้ ดังนี้ 1) เพิกเฉย นิ่ง ต่อพฤติกรรมเด็ก 2) เบี่ยงเบนความสนใจ หากไม่ได้ผล คอยยืนห่างๆ ไม่พูด ไม่สนใจ แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กด้วย 3) แยกให้เด็กอยู่คนเดียว (Time out) โดยจัดให้อยู่มุมห้องต้องเป็นห้องที่เงียบ ใช้เวลาเป็นนาฬิกาเท่ากับจำนวนอายุของเด็ก เช่น 1 นาที ในเด็กอายุ 1 ปี (1 นาที: 1ปี) 4) หากเด็กทำร้ายตนเอง/ผู้อื่น/ข้าวของ นำเด็กออกจากบริเวณนั้น ผู้ดูแลเด็กเข้าไปกอดหรือจับมือเด็กจนกว่าจะสงบ หากเด็กสงบ ให้พูดคุยสิ่งที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ไขต่อไป 5) ไม่ควรลงโทษ เพราะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่รุนแรงขึ้น หรือห้ามให้รางวัล เพราะเด็กจะเรียนรู้ว่าร้องแล้วจะทำให้เด็กได้สิ่งที่ต้องการ (นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช และ อติศรีสุตา เพื่องฟู ในทิพวรรณ หรรษคุณาชัยและคณะ, 2554) ดังนั้นผู้ดูแลเด็กเป็นตัวอย่างที่ดีในการส่งเสริมการคิดเชิงบริหารโดยการเป็นต้นแบบที่ดี ถ้าผู้ดูแลเด็กหงุดหงิด ต้องควบคุมอารมณ์ ไม่ตอบโต้กลับด้วยอารมณ์ ควรอธิบายความรู้สึกให้เด็กทราบและร่วมกันหาทางแก้ปัญหา อีกทั้งสอนให้เด็กคิดยืดหยุ่น เปลี่ยนความคิดได้ ไม่ยึดติดความคิดเดียว รู้จักการคิดนอกกรอบ พลิกวิกฤติเป็นโอกาส

4. ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ผู้ดูแลเด็กควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร เช่น การจัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนตามกิจกรรม มีแสงสว่างเพียงพอ การดูแลความสะอาดของอาคาร พื้นที่ใช้สอย และห้องน้ำไม่ให้มีกลิ่นเหม็น มีอากาศถ่ายเทสะดวก การดูแลเรื่องความปลอดภัยของบริเวณภายนอกและรอบอาคาร ได้แก่ ไม่มีหลุม ไม่มีน้ำขัง ไม่มีเศษวัสดุที่เป็นอันตราย ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน ยุง และสัตว์นำโรค รวมทั้งมีการกั้นขอบเขตให้ชัดเจน ควรมีการตรวจสอบโครงสร้างอาคาร ห้องเรียน และรายงานผู้บริหารศูนย์เด็กเล็กหากอุปกรณ์เครื่องใช้ ของเล่นชำรุดหรือมีจำนวนไม่เพียงพอ รวมถึงการดูแลของใช้สำหรับเด็กแยกเก็บเป็นรายบุคคล ได้แก่ แก้วน้ำ ที่นอน หมอน ผ้าห่ม และจัดเก็บให้เป็นระเบียบ อีกทั้งโต๊ะ เก้าอี้ต้องมีความแข็งแรง มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก นอกจากนี้ผู้ดูแลต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัย สามารถใช้อุปกรณ์ถึงดับเพลิงได้ นำพาเด็กออกนอกตัวอาคารได้อย่างปลอดภัยในกรณีฉุกเฉิน จัดเก็บอุปกรณ์ไฟฟ้าและสายไฟให้เป็นระเบียบและส่องซ่อมหากชำรุด (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

5. ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เมื่อมีการรวมตัวของเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปี การติดเชื้อโรคหวัด โรคอุจจาระร่วง หรือโรคมือเท้าปาก ย่อมเกิดขึ้นได้สูงตาม บทบาทของผู้ดูแลเด็กจึงต้องมีบันทึกการตรวจสอบสุขภาพและคัดกรองอาการป่วยของเด็กประจำวัน มีการแยกเด็กป่วย โดยมีห้องแยกหรือหากไม่มีห้องแยก ใช้ม่านหรือฉากกั้นห่างจากเด็กอย่างน้อย 1 เมตร มีตู้ยาสามัญประจำบ้าน ประทนต์ใช้ และมีการบันทึกปัญหาสุขภาพ การดูแลเบื้องต้น มีการบันทึกประวัติให้วัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ของกระทรวงสาธารณสุข รายบุคคลและการแนะนำเรื่องการดูแลสุขภาพแก่ผู้ปกครอง รวมถึงมีแผนปฏิบัติงานในการป้องกันควบคุมโรคติดต่อของศูนย์เด็กเล็ก ความสะอาดห้องนอน ห้องเรียน ห้องครัว ห้องน้ำและรอบๆ บริเวณศูนย์เด็กเล็ก ทุกวัน ความสะอาดของเล่น/ที่นอน เครื่องนอน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อแก่ผู้ปกครอง อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จัดกิจกรรมการให้ความรู้กับเด็ก เช่น การล้างมือ การใส่หน้ากากอนามัย เป็นต้น ล้างมือก่อนและหลังการรับประทานอาหาร หลังเข้าห้องส้วมด้วยน้ำและสบู่ การป้องกันแมลงและพาหะนำโรค มุ่งลดสภาพที่ติดตั้งบริเวณห้องนอน กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทุกสัปดาห์ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็กต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่าย ทั้งผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ชุมชนหรือหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องหรือที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อที่จะนำความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละฝ่ายมาช่วยกันในการส่งเสริมพฤติกรรมเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กมีการประสานงานเชิญผู้เชี่ยวชาญในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเสริมพัฒนาการเด็ก หรือการนำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาถ่ายทอดให้เด็กในรูปแบบของการทำกิจกรรม การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้สถาบันการศึกษา เช่น คณะพยาบาลศาสตร์ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น คณะครุศาสตร์ สาขาปฐมวัย หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการดูแลเด็กปฐมวัย ให้นำนักศึกษามาฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริง ซึ่งมีผลประโยชน์ต่อตัวเด็กปฐมวัยได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เด็กมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมกับสิ่งใหม่ๆ

บทสรุป

การดูแลเด็กปฐมวัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้านได้แก่ เด็กมีพัฒนาการสมวัยไม่น้อยกว่า ร้อยละ 85 เด็กมีส่วนสูงระดับดีและรูปร่างสมส่วนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 เด็กมีฟันน้ำนมไม่เกินร้อยละ 57 และเด็กที่พัฒนาการล่าช้าทุกคนได้รับการส่งต่อไปยังสถานบริการสาธารณสุข ผู้ดูแลเด็กควรพึงปฏิบัติตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กคุณภาพทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปาก และการจัดอาหาร (3) ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ตามช่วงวัย (4) ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (5) ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ (6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้การส่งเสริมพัฒนาการ 5 ด้านตามคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ (1) กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (2) ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (3) ด้านการเข้าใจภาษา (4) ด้านการใช้ภาษา และ (5) ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม อีกทั้งต้องฝึกทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive functions)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual: DSPM)*. นนทบุรี: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual :DSPM) ขยายอายุ 5 - 6 ปี*. สืบค้นจาก http://nich.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=169&filename=download
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *คู่มือมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก*. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2559). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.(2561). *แผนยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (2560-2579)*. สืบค้นจาก http://planning.anamai.moph.go.th/main.php?filename=Menu_Down1.

- นิตยา คชภักดี .(2554). พัฒนาการเด็ก, ใน ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย.(บ.ก.), *ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก สำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป*. (น.1-25). กรุงเทพฯ: ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช และ อติศรีสุตา เพ็ญฟู .(2554). ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในเด็กปฐมวัยและการฝึกวินัยเชิงบวก ใน ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย. (บ.ก.), *ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก สำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป*. (น.209-227). กรุงเทพฯ: ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- ทัศนียา วังสะจันทานนท์, สุคนธ์ วรรณระอมร, และนุชนารถ บรรทมพร. (2557). บทบาทผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในการคัดกรองและการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(12),114-121.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2551). *ตำราอาหารมาตรฐานสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.(2561). *คู่มือสำหรับพ่อแม่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กตอน วัยเด็กเล็ก 0-3 ปี, 3-5 ปี*. สืบค้นจาก <http://www.thaipediatrics.org/Media/media-20171010123112.pdf>.
- วชิระ เพ็งจันทร์.(2560). *การขับเคลื่อน DOH 4.0 สู่ MOPH 4.0*. สืบค้นจาก [http://www.planning.anamai.moph.go.th /.../2.การขับเคลื่อน 20DOH 204.0 20160360%20\(3\)_อธิบ.ppt](http://www.planning.anamai.moph.go.th /.../2.การขับเคลื่อน 20DOH 204.0 20160360%20(3)_อธิบ.ppt)
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *เลี้ยงลูกยิ่งใหญ่*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. (2560) . *รายงานประจำปี 2560 สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์.
- สายรุ้ง ปันเพ็ง และนันทิยา น้อยจันทร์. (2559). *แนวทางการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านวิชาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอฟะเณร จังหวัดพิจิตร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์
- Deborah J. N. (2017). Comparing language and literacy environments in two types of infant–toddler child care centers. *Early childhood education Journal*. 45, 95–101.

